

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу Данилюка Дмитра Васильовича
«Обґрунтування профілактики карієсу зубів та захворювань пародонта у дітей з
зубощелепними аномаліями на тлі психоневрологічних розладів», яка подана у
разову спеціалізовану вчену раду ДФ 35.600.106 у Львівському національному
медичному університеті імені Данила Галицького МОЗ України на здобуття
ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за
спеціальністю 221 – «Стоматологія»

Актуальність теми дисертаційної роботи.

За даними вітчизняних та закордонних досліджень поширеність карієсу зубів у дітей становить від 76 до 95% з інтенсивністю уражень 3,4 – 6,2 зуба, захворювання пародонту є другими за частотою після карієсу зубів, від половини до двох третин випадків. Відслідковується також тенденція і до зростання частоти зубощелепних аномалій у дітей у різні вікові періоди від 34 до 87%. Це підтверджує значну поширеність стоматологічних захворювань серед дітей. Тому актуальним залишається вивчення поширеності та патогенетичних механізмів розвитку карієсу і хвороб пародонту у дітей із зубощелепними аномаліями.

На розвиток стоматологічних захворювань у дітей впливає низка місцевих та загальних факторів. Вітчизняними та зарубіжними авторами доведений значний вплив соматичної патології у дітей на розвиток карієсу та хвороб пародонту. Особливу категорію у дітей з соматичною патологією складають діти з психоневрологічними розладами. Дослідження стоматологічного статусу дітей даної категорії вказують, що поширеність карієсу та захворювань пародонту можуть досягати 100%. Тому, значна поширеність стоматологічних захворювань серед дітей з психоневрологічними розладами, і, відповідно, недостатній рівень надання стоматологічної допомоги дітям даної категорії вимагає розпрацювання нових обґрунтованих схем профілактики і системного підходу до організації комплексної стоматологічної допомоги цим дітям, що і обумовлює актуальність даного дослідження.

Зв'язок теми дисертації з державними чи галузевими науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота є фрагментом комплексної науково-дослідної роботи кафедри ортодонції Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького «Стан стоматологічного здоров'я та його корекція на підставі системного аналізу клінічно-лабораторних, рентгенологічних, морфологічних, функціональних, естетичних параметрів у осіб різного віку» номер державної

реєстрації № 0120U002143, шифр ІН.30.000.004.20. Здобувач є одним із співвиконавців фрагментів роботи.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, що сформульовані в дисертації, їх достовірність.

Положення, висновки та практичні рекомендації, сформульовані у дисертації, аргументовані, релевантні, і повністю відповідають поставленій меті, мають як теоретичне так і практичне значення. Результати, отримані дисертантом в результаті проведених досліджень, внесено у створені електронні бази даних. Варіаційно-статистичне опрацювання клінічного матеріалу та результатів власних досліджень проведено з використанням програм на персональному комп'ютері за допомогою програмного забезпечення RStudio версії 1.1.442 та R Commander версії 2.4-4. Адекватність обраних методів дозволяє оцінити отримані результати, основні наукові положення та висновки досліджень проведені дисертантом Данилюком Д.В. як достовірні.

Новизна науково обґрунтованих теоретичних та практичних результатів проведених здобувачем досліджень.

Проведено науково-практичні дослідження, у ході яких визначено стоматологічний статус у дітей з психоневрологічними розладами, які знаходяться у навчально-реабілітаційних центрах. Науково доведено, що поширеність карієсу зубів у дітей з психоневрологічними розладами складає $90,49 \pm 3,78\%$ з інтенсивністю ураження $4,92 \pm 0,62$ зуба, захворювання тканин пародонту виявлено у $75,58 \pm 3,67\%$ обстежених дітей і частота зубощелепних аномалій становить $89,46 \pm 2,63\%$.

У даній роботі доповнено наукові дані поширеності та особливостей клінічного перебігу стоматологічних захворювань у дітей з синдромом Дауна, з аутизмом та при розумовій відсталості.

Вперше досліджено характерні імунологічні зміни місцевого імунітету у дітей з основними стоматологічними захворюваннями на фоні психоневрологічних розладів. Отримані результати зафіксували значне підвищення прозапальних цитокінів ІЛ-1 β , ІЛ-6 та ІgG та зниження протизапального цитокіна ІЛ-4 та SIgA. Встановлено зниження ЕФАКБЕ у дітей з психоневрологічними розладами в 1,4 рази порівняно з дітьми контрольної групи, що яскраво свідчить про психосоматичний генез проблеми. Детально досліджено зниження показників ЕФАКБЕ при різних ступенях важкості основних стоматологічних захворювань у дітей з психоневрологічними розладами.

Вперше проводилося дослідження щільності кісткової тканини щелеп у дітей 7 – 18' років з діагностованими психоневрологічними розладами. Зафіксовано нижчі значення щільності кісткової тканини верхньої щелепи порівняно з нижньою щелепою, доведено зниження щільності кісткової тканини у дітей з психоневрологічними розладами по відношенню до дітей групи контролю.

Запропонований автором лікувально-профілактичний комплекс заходів є ефективним, що було науково доведено, і сприяє профілактиці карієсу зубів та лікуванню хронічного катарального гінгівіту у дітей з психоневрологічними розладами, що дає підстави для використання його в стоматологічній практиці.

Оцінка змісту дисертаційної праці.

Дана дисертаційна робота викладена українською мовою на 228 сторінках, складається зі вступу, огляду літератури, розділу матеріалів та методів та 3 розділів власних досліджень, аналізу та узагальнення результатів дослідження, висновків, списку використаної літератури та додатків. Робота ілюстрована 54 рисунками та 35 таблицями; список літератури представлений 311 найменуваннями, серед яких 195 – кирилицею, 116 – латиною.

Вступ. Автором обґрунтовано вибір теми дисертаційної роботи, поставлено мету та завдання дослідження, сформульовано наукову новизну, практичне значення роботи, детально описано особистий внесок автора Данилюка Д.В.

Розділ 1. «Огляд літератури» складається з двох підрозділів, у яких детально проведений аналіз даних вітчизняних і закордонних публікацій щодо поширеності та структури основних стоматологічних захворювань у дітей, в тому числі аналіз стоматологічного здоров'я у дітей з психоневрологічними розладами. Детерміновано основні фактори ризику розвитку стоматологічних захворювань. У повній мірі дані літератури щодо частоти та структури психоневрологічних розладів у дітей. Наведено численні дослідження про вплив ортодонтичного лікування на стан твердих тканин зуба та тканини пародонта у дітей. Детально висвітлено сучасні аспекти профілактики карієсу зубів та захворювань пародонта у дітей із зубощелепними аномаліями.

Розділ 2 «Матеріал та методи дослідження». Складається із 4 підрозділів, висвітлена інформація про: загальну характеристику обстежених дітей, клінічні, лабораторні та статистичні методи дослідження.

У трьох розділах власних досліджень представлено результати проведеного комплексного стоматологічного обстеження дітей із психоневрологічними розладами. Для оцінки стоматологічного статусу обстежено 215 дітей віком 7-18 років з психоневрологічними розладами (основна група) та 185 дітей соматично здорових (група контролю).

Оцінку ЕФАКБЕ було проведено у 127 дітей з психоневрологічними розладами, які склали основну групу дослідження та у 74 дітей соматично здорових, які склали групу контролю.

Дослідження імунологічного стану ротової рідини (зокрема SIgA, IgG, та цитокіновий профіль (IL-6, IL-1 β , IL-4)) проводили у 21 дитини із психоневрологічними розладами та 17 дітей групи контролю.

Для визначення щільності кісткової тканини у дітей із ЗЩА на тлі психоневрологічних розладів проаналізовано 20 КТ дітей різних вікових груп, які

представили основну групу дослідження і 20 КТ – соматично здорових дітей аналогічного віку та при наявності зубощелепних аномалій (група контролю). Для зручності віковий розподіл дітей проводився згідно періоду прикусу.

Для персоніфікованого визначення значення КПВ та ймовірності ХКГ у 15-тирічних дітей з психоневрологічними розладами проведено опрацювання прогностичної моделі. Виявлено 7 та 8 факторів, які мають провокуючу дію. Отримані результати дослідження дають можливість прогнозувати показники основних стоматологічних захворювань у даної категорії пацієнтів.

Для оцінки ефективності розпрацьованого комплексу заходів для профілактики та лікування карієсу під спостереженням знаходилось 36 дітей з психоневрологічними розладами віком 10-12 років (19 дітей склали основну групу, та 17 дітей - групу порівняння). Ефективність комплексу оцінювали через 6, 12 та 24 місяці за показниками приросту, редукції приросту інтенсивності карієсу зубів та рівня гігієни порожнини рота за індексом Гріна-Верміліона (індекс ОНІ-S).

Визначення ефективності розпрацьованого комплексу заходів для лікування хронічного катарального гінгівіту та нормалізації стану тканин пародонта проведено у 38 дітей з психоневрологічними розладами віком 13-15 років, у яких діагностовано хронічний катаральний гінгівіт, з них 16 дітей – основна група та 18 дітей – група контролю. Клінічна оцінка ефективності лікування проводилася через 1, 3 і 6 місяців за критеріями «стабілізація», «покращення», «прогресування», результатами гігієнічних індексів та імунологічних досліджень.

Вищевказані розділи ілюстровано достатньою кількістю таблиць та рисунків, що значно

У Розділі «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» наведено підсумки проведених досліджень. Послідовність викладення матеріалу дозволяє акцентувати увагу на наукових і практичних досягненнях автора.

Висновки їх 6, аналізують результати проведених досліджень у відповідності до поставлених задач дослідження, викладені конкретно, обґрунтовано, наведені кількісні показники.

Під час ознайомлення з дисертаційною роботою встановлені окремі зауваження та дискусійні питання

При рецензуванні даної дисертаційної роботи виникли певні зауваження, які були враховані автором. Зустрічаються поодинокі друкарські описки та невдалі стилістичні вислови, які не мають принципового значення, зауваження не зменшують теоретичного та практичного значення роботи, мають рекомендаційний характер і суттєво не впливають на результати досліджень.

В плані дискусії пропоную дисертанту надати пояснення з деяких питань:

1. Враховуючи достатню наповненість стоматологічного ринку послуг, рівень стоматологічної допомоги дітям з психоневрологічними розладами виявився недостатнім (17,47%). На Вашу думку, чому?
2. Яким, на Вашу думку, є етіопатогенетичний вплив психоневрологічних розладів на розвиток зубощелепової патології у обстежуваних дітей?
3. Чи проводили Ви ортодонтичне лікування дітям із ЗЩА?

Повнота викладення матеріалів дисертації в опублікованих працях.

За матеріалами дисертації опубліковано 7 друкованих праць у наукових фахових виданнях рекомендованих МОН України.

Особистий внесок здобувача в одержанні результатів, що виносяться на захист.

Дисертаційна робота є завершеним, цільним, релевантним, самостійним науковим дослідженням автора, виконаним дисертантом під науковим керівництвом доктора медичних наук, професора, Чухрай Наталії Львівни. Огляд літератури проводився дисертантом самостійно. Спільно із науковим керівником сформулював мету та завдання досліджень. Дисертант опанував необхідні методи досліджень і виконав всі клінічні, лабораторні, біохімічні, статистичні дослідження, систематизував і узагальнив отримані результати. Фрагменти роботи виконувалися: обстеження дітей проводив на базі кафедри ортодонції та стоматологічного медичного центру Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького та в навчально-реабілітаційних центрах, імунологічні дослідження автор виконав спільно зі співробітниками кафедри клінічної лабораторної діагностики ФПДО (завідувачка кафедри – доктор мед. наук, професорка Лаповець Л.Є.). Активність клітин букального епітелію автором проводилось особисто. За консультативної допомоги наукового керівника сформульовано основні висновки роботи, підготовано до друку наукові статті та тези доповідей, оформлено дисертацію. У друкованих працях участь дисертанта є визначальною.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації).

Результати первинної перевірки програмним забезпеченням щодо наявності текстових співпадіннь, дають можливість констатувати, що загальна унікальність (оригінальність) авторських даних у представленій роботі дозволяє їх оцінити задовільно в контексті літературних посилань щодо публікацій та інтернет-ресурсів.

Використання ідей, результатів дослідження, наукових і навчально-методичних праць інших авторів мають адекватні посилання на відповідне джерело. У дисертаційній роботі Данилюка Дмитра Васильовича «Обґрунтування профілактики карієсу зубів та захворювань пародонта у дітей з

зубощелепними аномаліями на тлі психоневрологічних розладів» на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 221 – Стоматологія (галузь знань 22 – «Охорона здоров'я»), на момент проведення не виявлено ознак плагіату і відповідає вимогам академічної доброчесності.

Висновок

Кваліфікаційна наукова робота Данилюка Дмитра Васильовича «Обґрунтування профілактики карієсу зубів та захворювань пародонта у дітей з зубощелепними аномаліями на тлі психоневрологічних розладів» відповідає вимогам, які зазначені у Порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 221 «Стоматологія», галузі знань 22 «Охорона здоров'я»

Рецензент:

доцент кафедри стоматології дитячого віку
Львівського національного
медичного університету
імені Данила Галицького МОЗ України,
кандидат медичних наук

Микола ФУР

Підпис доцента Фура М. Б. засвідчую,
вчений секретар, Львівського національного
медичного університету імені Данила
Галицького МОЗ України,
кандидат філологічних наук, доцент

Світлана ЯГЕЛО